

บทที่ 2

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการขั้นต้น

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารแ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารแ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เอกสารแ่งงานวิจัยเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ภาษา การทำแผนที่ ภาษา ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ภาษาไทยถิ่นตากใบและภาษามลายูถิ่น

2. สํารวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

เนื่องด้วยผู้วิจัยมีความประสงค์จะเดินทางไปเก็บข้อมูล ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจังหวัดทั้งสอง ในด้านภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ สภาพภูมิศาสตร์ ประชากร วัฒนธรรมและประเพณี การปกครอง เป็นต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารบรรยายสรุปข้อมูลทั่วไปของจังหวัดปัตตานี และนราธิวาส ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานจังหวัดของจังหวัดทั้งสอง แต่เนื่องจากเอกสารดังกล่าวซึ่งมีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นข้อมูลเก่า คือ ก่อนปี 2536 ทั้งสิ้น ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเป็นที่น่าพอใจ ส่วนข้อมูลที่เป็นรายชื่อตำบลและอำเภอในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส รวมทั้งแผนที่แสดงที่ตั้งตำบลและอำเภอ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารของกองวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

3. ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนออกเก็บข้อมูล

ในการที่ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลภาษาในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ผู้วิจัยจำเป็นต้องขอหนังสือแนะนำจาก คณะคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี และผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส เพื่อขอความร่วมมือในเรื่องราวต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. ขอให้ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ถึงอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาประจำตำบลทุกตำบล ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นจุดเก็บข้อมูล

เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้แนบสำเนาไปกับแบบสอบถาม

ข. ขอให้ออกหนังสือถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ ทุกอำเภอและกิ่งอำเภอให้ขอความร่วมมือจากโรงเรียนในสังกัดให้ช่วยตอบแบบสอบถาม

4. เก็บข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลเบื้องต้น พร้อมทั้งติดต่อหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

4.1 ติดต่อสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดของจังหวัดทั้งสองเพื่อ

ก. นำจดหมายจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ในการขอให้ทางผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดของจังหวัดทั้งสอง ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึงอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นจุดเก็บข้อมูลและออกหนังสือถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ ทุกอำเภอและกิ่งอำเภอ ให้ขอความร่วมมือจากโรงเรียนในสังกัดให้ช่วยตอบแบบสอบถาม

ข. ขอรายชื่อโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในทุกตำบลของจังหวัดทั้งสองเพื่อคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาประจำตำบลตำบลละ 1 โรงเรียนเป็นจุดเก็บข้อมูลโดยการจับสลาก

4.2 ติดต่อสำนักงานจังหวัดของจังหวัดทั้งสอง เพื่อขอเอกสารบรรยายสรุปข้อมูลทั่วไปของจังหวัดฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2537) สำหรับเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

4.3 สัมภาษณ์และพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ทางราชการและผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับตำบลในอำเภอต่าง ๆ และ ภาษาต่าง ๆ ที่ใช้พูดกันในจังหวัดทั้งสอง รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของจังหวัดทั้งสองด้วย โดยสัมภาษณ์อย่างสัมภาษณ์ไปนบบริเวณต่าง ๆ ทั้งจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

ผลการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส มีภาษาที่ประชาชนใช้ในการติดต่อสื่อสารกันอยู่ 3 ภาษา คือ ภาษามลายูถิ่นซึ่งเป็นภาษามลายูถิ่นสำเนียงปัตตานี ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปและภาษาไทยถิ่นตากใบ โดยมีบริเวณที่เป็นพื้นที่พูดภาษาของภาษาต่าง ๆ ดังนี้

- ภาษามลายูถิ่น ใช้พูดกันทั่วไป ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส
- ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ใช้พูดกันในบางพื้นที่ทางทิศตะวันตก ของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส
- ภาษาไทยถิ่นตากใบ ใช้พูดกันในบางพื้นที่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

แต่เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นเพียงคำบอกเล่าเท่านั้น ซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะเป็นข้อสรุปได้ ผู้วิจัยจึงต้องทำการวิจัยในขั้นตอนต่อ ๆ ไป

4.4 เก็บรวบรวมข้อมูลคำศัพท์ภาษาต่าง ๆ ที่กำลังศึกษาซึ่งใช้แทนหน่วยอรรถเดียวกันให้ได้มากที่สุด เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลทางปรัษณีย์จากจุดเก็บข้อมูลทุกตำบลต่อไปโดยมีรายละเอียดการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาต่าง ๆ ดังนี้

ก. การเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป

ผู้วิจัยได้คัดเลือกหน่วยอรรถจำนวน 100 หน่วยอรรถ จากวิทยานิพนธ์เรื่อง "การจำแนกภาษาโดยใช้คำศัพท์เป็นเกณฑ์ : ภาษาไทกลุ่มตากใบ" ของ วิจิตร ศรีสุวิธานนท์ (วิจิตร : 2528) ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ที่ได้รวบรวมหน่วยอรรถที่ภาษาไทยถิ่นตากใบใช้ศัพท์แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป จำนวน 147 หน่วยอรรถ โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะหน่วยอรรถซึ่งสามารถนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามได้ง่ายและแทนด้วยคำศัพท์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามที่ส่วนใหญ่มียุ่ระหว่าง 40-50 ปี รู้จัก เช่น คำศัพท์เกี่ยวกับกิริยาอาการ คำศัพท์เกี่ยวกับชื่อสัตว์และพืชในท้องถิ่น คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ คำศัพท์เกี่ยวกับลำดับญาติ เป็นต้น คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปกับภาษาไทยถิ่นตากใบที่แทนหน่วยอรรถเดียวกัน จะต้องมีความแตกต่างกันในเรื่องรูปศัพท์ ซึ่งได้แก่ พยัญชนะและสระ

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำหน่วยอรรถที่คัดเลือกได้ มาสร้างรายการคำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ 100 คำเพื่อใช้เป็นคำถามในการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป โดยเริ่มเก็บข้อมูลที่กรุงเทพมหานคร จากเพื่อน ๆ ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง อาทิ สงขลา ปัตตานี ภูเก็ต เป็นต้น โดยการถามทีละคำ แล้วให้เพื่อนที่เป็นผู้บอกภาษาให้ข้อมูลเป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ที่คนส่วนใหญ่ในจังหวัดของตนใช้ในชีวิตประจำวัน จากนั้นผู้วิจัยก็จัดบันทึกข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ที่รวบรวมมาได้นั้นลงในสมุดบันทึกคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปเพิ่มเติมจากผู้โดยสารที่สถานีขนส่งสายใต้โดยวิธีวิธีการเช่นเดิม ปรากฏว่าได้ผู้บอกภาษาจำนวนมากและมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัดทั่วภาคใต้ อาทิ สงขลา นครศรีธรรมราช ปัตตานี พัทลุง ฯลฯ ผลการเก็บข้อมูลครั้งนี้ปรากฏว่ามีบางหน่วยอรรถที่ผู้บอกภาษาซึ่งมีภูมิลำเนาต่างกันใช้คำศัพท์แตกต่างกันด้วยซึ่งจะต้องคัดออกไปเนื่องจากคำศัพท์เหล่านั้น ไม่ได้เป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป เช่น หน่วยอรรถ "กระโจมอก" ผู้บอกภาษาที่มีภูมิลำเนาต่างกันใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกัน คือ กรวมอก กรวมตอ อิงนุมนุ่ งกระโจมอก นุ่งช้ออก เป็นต้น คงเหลือหน่วยอรรถที่ชาวปักษ์ใต้ในจังหวัดต่าง ๆ ใช้คำศัพท์ร่วมกัน จำนวน 70 หน่วยอรรถ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความหมาย รวมทั้งการสะกดคำของคำศัพท์ดังกล่าวกับพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ของสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา แล้ว ผู้วิจัยจึงสร้างเป็นรายการคำเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาษาทั้ง 3 ภาษา คือ ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ภาษาไทยถิ่นตากใบ และภาษามลายูถิ่น ที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ต่อไป

ในการเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ผู้วิจัยได้ใช้รายการคำทั้ง 70 คำ มาสอบถามผู้บอกภาษาจำนวน 10 คน ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส โดยให้ผู้บอกภาษาบอกคำศัพท์เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นของตนใช้ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน แล้วผู้วิจัยจึงบันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึกคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ผลปรากฏว่าคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ที่เก็บรวบรวมได้จากจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ส่วนใหญ่ตรงกับพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ของสถาบันทักษิณคดีศึกษาทำให้น่าเชื่อได้ว่าคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ที่รวบรวมมาได้นี้เป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปซึ่งสามารถนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากจุดเก็บข้อมูลทางประชณีัยได้

ข. การเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตากใบ

ในการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตากใบ หรือที่คนในจังหวัดนราธิวาสเรียกว่า "ภาษาเจ๊ะเห" ผู้วิจัยได้ใช้รายการคำทั้ง 70 คำ มาสอบถามผู้บอกภาษาซึ่งเป็นชาวไทยพุทธที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอสุโขหงษา อำเภอตากใบ และ อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คน โดยให้ผู้บอกภาษาให้ข้อมูลเป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตากใบซึ่งคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นของตนใช้ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน แล้วผู้วิจัยก็จดบันทึกข้อมูลคำศัพท์ที่รวบรวมมาได้ลงในสมุดบันทึกคำศัพท์ภาษาไทย

ถิ่นตากใบ จากนั้นให้ผู้บอกภาษาช่วยตรวจสอบการสะกดคำศัพท์ด้วยว่าผู้วิจัยสะกดถูกต้องหรือไม่ หากมีข้อผิดพลาดทางผู้บอกภาษาก็จะแก้ไขให้จนกระทั่งถูกต้องสมบูรณ์ ผลการเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบในปัจจุบันไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. ในปัจจุบันมีการนำคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป เข้ามาใช้แทนคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตากใบเป็นจำนวนมากพอสมควร โดยเฉพาะในผู้พูดภาษาวัยเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี มีอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป แทนที่คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตากใบในอัตราค่อนข้างสูง และคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตากใบบางคำก็มีใช้เฉพาะคนรุ่นเก่าซึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไปเท่านั้น

2. มีการใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบกระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนราธิวาสมากบ้างน้อยบ้าง (บางอำเภอมีเพียง 1-2 หมู่บ้าน) ยกเว้นอำเภอหรือเสาะที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปมากกว่าภาษาไทยถิ่นตากใบ และ จะมีการใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบอย่างหนาแน่นมากในเขตอำเภอตากใบกับอำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส นอกจากนี้ยังมีผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบอยู่ในรัฐกลันตัน ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียด้วย

3. ภาษาไทยถิ่นตากใบที่ใช้พูดในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยเฉพาะในตำบลพร่อนแม้จะใช้คำศัพท์เดียวกันกับภาษาไทยถิ่นตากใบที่ใช้พูดในบริเวณอื่น ๆ แต่มีสำเนียงและลีลาการพูดที่แตกต่างออกไปจากบริเวณอื่นอย่างเห็นได้ชัดคือ จะมีลักษณะนุ่มนวล และออกเสียงสระบางเสียงยาวกว่าท้องถิ่นอื่น โดยเฉพาะกรณีที่คำนี้มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ เขียนด้วยรูปสระ " ใ " หรือ " ึ " และมีรูปวรรณยุกต์เอกหรือโทกำกับ หรือมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและสูง เขียนด้วยรูปสระ " ใ " หรือ " ึ " และมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปจะออกเสียงเป็นเสียงสั้น [ai] ในขณะที่ภาษาไทยถิ่นตากใบที่ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จะออกเสียงเป็นเสียงยาว [a:i] (ตรงกับวิจิตร : 2523) เพราะผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบที่ตำบลนี้ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของภาษาไทยถิ่นตากใบแท้ ๆ ไว้ในขณะที่ภาษาไทยถิ่นตากใบที่ใช้พูดในบริเวณอื่น ๆ โดยเฉพาะบริเวณจังหวัดปัตตานีนั้นได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปจึงมีการออกเสียงในคำต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นเสียงสั้น แบบภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป

นอกจากการเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบ ในจังหวัดนราธิวาสแล้ว ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นตากใบที่จังหวัดปัตตานีด้วย เพื่อศึกษาความแตกต่างของการใช้คำศัพท์ โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษา ซึ่งเป็นชาวอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบในชีวิตประจำวัน (แต่ชาวอำเภอ

สายบุรีบางส่วนเรียกว่า "ภาษาถิ่นสายบุรี" ตามชื่อท้องถิ่นของตน) ผลการเก็บข้อมูลปรากฏว่าผู้บอกภาษาใช้คำศัพท์ 60 - 70% เหมือนกับผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบ ในจังหวัดนราธิวาสยกเว้นบางหน่วยอรรถซึ่งผู้บอกภาษาใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปแทน เช่น หน่วยอรรถ "เที่ยว" ผู้บอกภาษาใช้คำว่า "เที่ยว" ซึ่งเป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปแทนคำว่า "เร" ซึ่งเป็นคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตากใบ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปซึ่งใช้พูดกันในอำเภอใกล้เคียง

ค. การเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษามลายูถิ่น

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษามลายูถิ่นจากการสัมภาษณ์ชาวไทยมุสลิม ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส จำนวน 10 คน ulyใช้รายการคำทั้ง 70 คำ มาถามผู้บอกภาษา แล้วให้ผู้บอกภาษาให้ข้อมูลเป็นคำศัพท์ภาษามลายูถิ่น ซึ่งคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นของตนใช้ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน หากรายการคำใดมีปัญหา เนื่องจากผู้บอกภาษาไม่เข้าใจความหมาย ผู้วิจัยก็จะอธิบายความหมาย ulyใช้วิธีการดังต่อไปนี้ คือ ulyให้ดูของจริง หรือ แสดงกิริยาท่าทางประกอบ หรือหาคำนิยามแล้วยกตัวอย่างประกอบ จากนั้นผู้วิจัยก็จดบันทึกคำศัพท์ภาษามลายูถิ่นนั้นเป็นตัวอักษรไทย ควบคู่ไปกับ สัทอักษร ลงในสมุดบันทึกคำศัพท์ภาษามลายูถิ่น

ในการจดบันทึกคำศัพท์เป็นตัวอักษรไทยมีบางหน่วยเสียงซึ่งไม่มีอักษรแทนเสียงในภาษาไทย ผู้วิจัยได้กำหนดอักษรไทยขึ้นแทนเสียงตามแบบของพจนานุกรมภาษามลายูปัตตานี-ไทย ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เช่น เสียงเสียดแทรก ที่เพดานอ่อน ไม่ก้อง [ซ] ผู้วิจัยกำหนดให้ใช้อักษร "ถ" แทน เสียงกัก ที่เพดานอ่อน ก้อง [จ] ผู้วิจัยกำหนดให้ใช้อักษร "ฆ" แทน หรือพยัญชนะเสียงยาว (long consonant) ผู้วิจัยก็จะใช้ตัวอักษรซ้อนกัน 2 ตัวแทน เป็นต้น

ผลการเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานภาพของภาษามลายูถิ่น ว่า ภาษามลายูถิ่น ที่เรียกกันว่าภาษามลายูถิ่นสำเนียงปัตตานีนั้นใช้พูดกันอยู่ทั่วไปในพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษามลายูถิ่นเป็นที่เรียบร้อยแล้วได้นำข้อมูลคำศัพท์ที่รวบรวมมาได้ไปให้อาจารย์รุสลัน อุกัย แผนกวิชาภาษามลายู ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิม ที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน และเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้ทางภาษาศาสตร์ ulyให้ช่วยตรวจสอบความถูกต้องในการบันทึก

ข้อมูลคำศัพท์ภาษามลายูอื่นด้วยตัวอักษรไทยและสัทอักษร รวมทั้งตอบข้อซักถามเกี่ยวกับภาษามลายูอื่นด้วย

5. คัดเลือกหน่วยอรรถเพื่อสร้างแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ข้อมูลคำศัพท์ของภาษาที่จะศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาคัดเลือกหน่วยอรรถ จำนวน 50 หน่วยอรรถ เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลทางประชากรศาสตร์ ใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกดังต่อไปนี้

1. เป็นหน่วยอรรถที่เป็นคำศัพท์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 40-50 ปี รู้จัก เช่นคำศัพท์เกี่ยวกับกิริยาอาการ คำศัพท์เกี่ยวกับชื่อสัตว์และพืชในท้องถิ่น คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ คำศัพท์เกี่ยวกับลำดับญาติ ฯลฯ นั่นคือ ไม่เป็นหน่วยอรรถที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. เป็นหน่วยอรรถที่มีการใช้ศัพท์แตกต่างกันในภาษาที่กำลังศึกษา

3. เป็นหน่วยอรรถที่มีความหมายชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีความหมายตรงกันทั้งภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ภาษาไทยถิ่นตากใบ และภาษามลายูถิ่น

เหตุที่ผู้วิจัยคัดเลือกหน่วยอรรถ จำนวน 50 หน่วยอรรถ เนื่องจากเป็นจำนวนที่พอเหมาะกับการที่ผู้ตอบแบบสอบถาม จะตอบให้ได้หมดทุกข้อได้โดยไม่เกิดความเบื่อหน่ายเสียก่อน

หน่วยอรรถทั้ง 50 หน่วยอรรถที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

ตารางที่ 12 หน่วยอรรถที่ใช้ในงานวิจัย

หน่วยอรรถ	ภาษาไทยถิ่นใต้ ทั่วไป	ภาษาไทยถิ่นตากบ	ภาษามลายูถิ่น (ปัตตานี)
1. โค่น	ค่อน	ปล่า	ตือแบ
2. ด่า	ด่า	แซ่ง	มมากี้
3. ตะกอนเรียก	จัก	กือโหล้ย	ลาฮิง
4. ตาย	ตาย	ดอย	มาตี
5. เทียว	เทียว	เร	ฉณาแล
6. ผิด	ผิด	ไม่ต้อง	ซาเลาะฮ์
7. มั่นช้หนู	มั่นช้หนู	หิวมั่นหลัง	อูปี กือลิง
8. ลูกเนียงนก	เนียงนก	โลกกือหนั	กือถือตะฮ์
9. หัวหอม	หัวหอม	กือเทียมแดง	บาแวง แมเกาะฮ์
10. สะตอ	โลกตอ	โลกกือตี้ย	ปือตา
11. เงาะ	โลกเงาะ	โลกพลวน	เมาะแต
12. พริกช้หนู	ดีปลี	โลกกือจัน	ลาดอ บูง
13. หย่าขาด	เลิก	เสี้ยกัน	จจือถา
14. กระจกเงา	จ็อก	แ่วน	จุมิง ญญโละฮ์
15. รับเร่ง	แซบ	กือด่วน	ฆาโตะฮ์
16. จัง	จ่ม	เปือะ	บอดอ
17. ล้อเลียน	โย	จัตเยียง	งงาถิง
18. ทำ	ทำ	เยี้ย	บวะ
19. เกา	เกา	ช้วน	ฆาญ
20. ช้เหร์, ไม้งาม	จหมุละ	อูด	ฮุโตะฮ์
21. ตะกร้า	ชะ	กือแจง	ถาฆอ
22. ถาด	ถาด	กือหล่า	แนกา
23. ปลากัต	ปลากัต	ปลาช้หริม	อาเนาะ กกาถึง
24. สะกิด	กิด	กือหลิด	จววะ
25. มะระ	มูระ	ผักห้าย	ปือถือฮ

ตารางที่ 12 (ต่อ)

หน่วยอรรถ	ภาษาไทยถิ่นใต้ ทั่วไป	ภาษาไทยถิ่นตากบ	ภาษามลายูถิ่น (ปัตตานี)
26. สีม่วง	ม่วง	หน่วยปรากฏ	จะ บัญ บูเต ชือตา
27. สวมใส่เสื้อ	ใส่	ห่ม	ปากา บาณ
28. วานขึ้น	วาซื้อ	ก่อนวา	กือมาแถ้ง ตูลู
29. แผลงหัว	แมงโหลม	แมงหมี่	บบาถิง
30. กระเถิบ	เหยิบ	ถืด	แกเซาะ
31. เขย้า	เขย้า	กือแซ้ง	กือแจะ
32. ตุ่มหู	ทงหู	ไม้หู	ชูแบ ลิงอ
33. จันทรุปราคา	เดือนเป็นจันทร์	เดือนจับกัน	บุแล ฆฆานอ
34. มะละกอ	ลอกอ	กล้วยหลา	บือเตะ
35. เลอะเทอะ	หลุหละ	หลุดบุด	จือมา
36. ร่ม	ร่ม	กลด	บายง
37. ท้องอืด	พุงขึ้น	สือหนะพุง	ชือเกาะ บือโละ
38. ร้าว	ร้าว	ปรืด	ถือเตาะ
39. หนวกหู	หนักหู	ลิกหลาย	บิชิง
40. ทุ้ม	ทุ้ม	ทอด	ตาโธะ
41. พุดคุษ	แหลง	กือว้าว	กแกจจะ
42. ดายหน้า	ถากหน้า	เสี่ยหน้า	ลือเถาะฮ์ อูป
43. เปรี๊ยะ	เปรี๊ยะ	สั้ม	มาแซ
44. ขขลาด	ขขลาด	ตีบพอง	ตาโกะ
45. กระเป๋	เป๋	ถง	กือจจะ
46. พัน	พัน	บือลือน	บาโละ
47. ขอนไม้	ขอน	ล่าตั้ง	บาแต กายู
48. บ่อย ๆ	บ่อย ๆ	เลือน ๆ	อาจะ-อาจะ
49. อีสกือใส	อีสกือใส	ใช้ฝีกะตอก	ดือแมม บือถือเตะฮ์
50. ปู่	ปู่	พ้อแก่	โตะแจ

6. สร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามทางไพบรณีย์ซึ่งจะต้องชัดเจน มีใจความที่กะทัดรัด อ่านเข้าใจง่าย เนื่องจากผู้วิจัยตระหนักดีว่า หากผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาที่ไม่สามารถช้คำถามผู้วิจัยได้ เช่น ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์หรือวิธีการตอบแบบสอบถาม หรือ ไม่เข้าใจคำถามในแบบสอบถามอันอาจส่งผลให้ข้อมูลที่ได้ผิดพลาดไม่ตรงความจริงได้ และเพื่อความสะดวกสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามทางไพบรณีย์ ในแบบสอบถามแต่ละข้อผู้วิจัยจึงได้ให้ตัวเลือกเป็นคำศัพท์ 3 คำ ได้แก่ คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตากใบ และคำศัพท์ภาษามลายูถิ่น และมีช่องว่างสำหรับกรอกคำศัพท์อื่น ๆ ที่ นอกเหนือจากตัวเลือกทั้งสามด้วย (ดูภาคผนวก ก.)

แบบสอบถามมี 2 ส่วน ประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ภาษา ประกอบด้วย หน่วยอรรถที่มีการใช้คำศัพท์ต่างกันระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ภาษาไทยถิ่นตากใบและภาษามลายูถิ่นจำนวน 50 หน่วยอรรถโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำศัพท์ที่ใช้แทนในแต่ละหน่วยอรรถ ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลใช้พูดมากที่สุด โดยอาจเลือกได้มากกว่า 1 ตัวเลือก คำถามทุกข้อจะใช้ประโยคว่า "คนส่วนใหญ่ในตำบลของท่านเรียกว่า....." ในการถาม เช่น

41. คำว่า "พูดคุย" คนส่วนใหญ่ในตำบลของท่านเรียกว่า

ก. แหลง ข. กือว้าว ค. กแกแจะ ง. อื่น ๆ

- ส่วนที่ 2 จะเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับตำบลซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนการนับถือศาสนาของคนในท้องถิ่น และภาษาที่ใช้พูดกันในพื้นที่ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาหรือสนับสนุนการวิเคราะห์ว่าตำบลใดใช้ภาษาอะไรมากที่สุด

นอกจากนี้ยังมีเอกสารที่แนบไปกับแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

- สำเนาหนังสือราชการขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานีหรือนคราธิวาส ถึงอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาที่กำหนดเป็นจุดเก็บข้อมูล

- หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ถึงอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในตำบลที่กำหนดเป็นจุดเก็บข้อมูล มีการอธิบายถึงจุดประสงค์และความต้องการของผู้วิจัย พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในการส่งแบบสอบถามคืนซึ่งกำหนดให้ส่งคืนภายใน 1 สัปดาห์หลังจากได้รับแบบสอบถาม

7. กำหนดจุดเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากตำบลทุกตำบล โดยเลือกโรงเรียนประถมศึกษาประจำตำบลเป็นจุดเก็บข้อมูล เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการ ติดต่อดีสะดวก และมีอยู่ในทุก ๆ ตำบล โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลดังนี้

1. นำรายชื่อโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส จากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส มาทำสลากชื่อโรงเรียน
2. จับสลากชื่อโรงเรียนเพื่อคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลตำบลละ 1 โรงเรียน จังหวัดปัตตานีและนราธิวาสประกอบด้วยอำเภอและกิ่งอำเภอต่าง ๆ ทั้งสิ้น 20 อำเภอ และ 4 กิ่งอำเภอ มีตำบลรวมทั้งสิ้น 188 ตำบล จุดเก็บข้อมูลจึงมี 188 จุด

8. คัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยกำหนดให้อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

- เป็นผู้มีความรู้ในการอ่านและเขียนได้ดี
- เป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกับภาษาไทยกรุงเทพ ซึ่งใช้ในแบบสอบถาม
- มีความรับผิดชอบสูงและสามารถส่งคืนแบบสอบถามภายในเวลาที่กำหนดไว้ได้
- สามารถเข้าใจจุดมุ่งหมายของการวิจัย
- เป็นผู้ที่ทำงานด้านการศึกษาพร้อมให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย
- ส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น ย่อมสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในตำบลนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี
- เป็นผู้ที่สามารถติดต่อได้สะดวกที่สุด

ในกรณีที่อาจารย์ใหญ่ไม่ใช่คนในท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยได้ขอให้อาจารย์ใหญ่มอบหมายให้คนในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้ตอบแบบสอบถามแทน โดยระบุอย่างชัดเจนว่าให้เลือกตอบคำศัพท์ที่คนส่วนใหญ่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ได้ดำเนินการขั้นต้นแล้ว ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถาม 188 ฉบับทางไปรษณีย์ ไปยังจุดเก็บข้อมูล 188 จุดทั่วพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส เมื่อ

ประมาณกลางเดือนเมษายน 2537 หลังจากนั้น 1 เดือนผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จากจุดเก็บข้อมูลแต่ละตำบลเพียง 80 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 42.40 ของจุดเก็บ ข้อมูลทั้งหมดซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมาก ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการดังนี้

1. ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมามากพอสมควร แล้วผู้วิจัยใช้วิธีส่งจดหมายทวงถามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืนจากจุดเก็บข้อมูลเดิม

2. ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา เป็นจำนวนค่อนข้างน้อยผู้วิจัยจึงได้เปลี่ยนโรงเรียนที่เป็นจุดเก็บข้อมูลเสียใหม่เนื่องจากไม่แน่ใจว่า หากใช้วิธีส่งจดหมายทวงถามไปยังจุดเก็บข้อมูลเดิมจะได้ผลดีหรือไม่

และเมื่อเดือนกรกฎาคม 2537 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจาก จังหวัดนราธิวาสอีก 10 ฉบับ และจากจังหวัดปัตตานีอีก 33 ฉบับ รวมแบบสอบถาม ที่ได้รับคืนมาทั้งสิ้น 123 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 65.19 ของแบบสอบถามทั้งหมด ผู้วิจัย คิดว่าเป็นจำนวนที่ยังไม่เพียงพอที่จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงได้ส่งจดหมาย ทวงถามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืนไปยังจุดเก็บข้อมูลเดิม และเปลี่ยนจุดเก็บข้อมูล ใหม่ในตำบลเดียวกันไปพร้อม ๆ กันทั้งในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

ภายในเดือนกันยายน 2537 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจาก จังหวัดนราธิวาสอีก 2 ฉบับและจากจังหวัดปัตตานีอีก 9 ฉบับ รวมแบบสอบถามที่ได้อรับคืนมาทั้งสิ้น 134 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 71.02 ของแบบสอบถามทั้งหมด ผู้วิจัยคิด ว่าเป็นจำนวนที่ยังไม่เพียงพอที่จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ จึงได้ดำเนินการดังนี้

1. เปลี่ยนโรงเรียนที่เป็นจุดเก็บข้อมูลใหม่อีกครั้ง

2. ผากแบบสอบถามไปกับเพื่อนอาจารย์ที่ไปรับราชการอยู่ในเขตจังหวัด นราธิวาส เพื่อให้ช่วยเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลที่ยังไม่ได้ส่งแบบสอบ- ถามกลับคืน เนื่องจากหากผู้วิจัยขอแบบสอบถามจากอาจารย์ใหญ่เพียงอย่างเดียวคง ทำให้การดำเนินการวิจัยล่าช้ากว่านี้มาก

และเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2537 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจาก จังหวัดนราธิวาสอีก 3 ฉบับและจากจังหวัดปัตตานีอีก 17 ฉบับ รวมแบบสอบถามที่ ได้รับคืนมาทั้งสิ้น 154 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 81.62 ของแบบสอบถามทั้งหมด ผู้วิจัย คิดว่าเป็นจำนวนที่เพียงพอที่จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้ว เนื่องจากแม้ว่าจะใช้วิธี ทวงถามหรือเปลี่ยนจุดเก็บข้อมูลใหม่อีกครั้ง ก็คงไม่ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาก กว่านี้แล้ว เพราะในหลายตำบลผู้วิจัยได้เปลี่ยนจุดเก็บข้อมูลมาจนครบทุกหมู่บ้านแล้ว และอีกประการหนึ่งคือ ผู้วิจัยคิดว่าจุดเก็บข้อมูลที่ยังไม่ได้ส่งคืนแบบสอบถามส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ใกล้ชิดกันกับจุดเก็บข้อมูลที่ส่งคืนแบบสอบถามแล้วมากคงไม่น่าจะมีความแตกต่าง ของการใช้ภาษาระหว่างจุดเก็บข้อมูลที่อยู่ใกล้ชิดกันมากเช่นนั้น

สำหรับจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากจุดเก็บข้อมูลในตำบลต่าง ๆ ผู้วิจัยจะได้แสดงไว้ใน ตารางแสดงจำนวนร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจากตำบลในแต่ละอำเภอของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ข้างล่างนี้

ตารางที่ 13 จำนวนร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจากตำบลในแต่ละอำเภอของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน	คิดเป็นร้อยละ
จังหวัดนราธิวาส				
1.	เมืองนราธิวาส	7	6	85.68
2.	ตากใบ	8	8	100.00
3.	บาเจาะ	6	6	100.00
4.	ยี่งอ	6	4	66.64
5.	ระแงะ	10	10	100.00
6.	รือเสาะ	9	5	55.55
7.	แว้ง	6	6	100.00
8.	สุทิงปาตี	6	6	100.00
9.	สุคีริน	4	4	100.00
10.	สุทิงรัก-ลก	4	3	75.00
11.	ศรีสาคร	6	4	66.64
12.	จะแนะ	4	2	50.00
จังหวัดปัตตานี				
13.	เมืองปัตตานี	13	8	61.52
14.	หนองจิก	12	8	66.64
15.	โคกกรโพธิ์	11	11	100.00
16.	ยะหริ่ง	18	13	72.15
17.	ยะรัง	12	8	66.64
18.	มายอ	13	9	69.21

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนแบบสอบถาม ที่ได้รับกลับคืน	คิดเป็นร้อยละ
19.	ปะนาเระ	10	10	100.00
20.	สาขบุรี	11	11	100.00
21.	ไม้แก่น	2	2	100.00
22.	ทุ่งยางแดง	4	4	100.00
23.	แม่ลาน	3	3	100.00
24.	กะพ้อ	3	3	100.00
	รวม	188	154	81.62

วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ตัดหน่วยย่อยที่ 50 "ปู่" ออก เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามภาษามลายูถิ่นส่วนใหญ่ ไม่เข้าใจคำถามในแบบสอบถาม ซึ่งต้องการคำศัพท์ที่ใช้แทนหน่วยย่อย "ปู่" จึงได้ให้ข้อมูลคำศัพท์เป็น "คำเรียกขาน" ซึ่งมีหลากหลายมาก เช่น รัตตะ, รัตตะแจ, รัตตะเจะ, รัตตะแวง, รัตตะกี, เจาะวอ, เจะวอ, เปาะวอ, เปาะจิ เป็นต้น ซึ่งหากนำคำศัพท์เหล่านี้มาแสดงการกระจายศัพท์ในแผนที่ จะทำให้เกิดความยุ่งยากสับสนมาก

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ

1. แสดงข้อมูลในตารางแสดงข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาแสดงในตารางแสดงข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของแต่ละอำเภอ วัตถุประสงค์ให้แนวตั้งแสดงหน่วยย่อย แนวนอนแสดงจุดเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการนำข้อมูลที่ได้มาลงแผนที่แสดงการกระจายศัพท์ในทุกตำบล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตำบล หน่วยอรรถ	1. สุโขทัย	2. รัตตะเด็ง	3. ปะลุม	4. รัตตะ	5. กวาง
กระเป่า (เสื่อ)	ถง	กอแจะ	กอแจะ	กอแจะ	กอแจะ
กระเถิบ	ถอด	แกชะอะ	แกชะอะ	แกชะอะ	แกชะอะ
เกา	ช้วน	ฆาตา *	ฆาญ	ฆาญ	ฆาญ
ชชะลาด	ตบพอง	ตาโกะ	ตาโกะ	ตาโกะ	ตาโกะ
ชชะเทร. ไม้งาม	อด	ฮูโตะฮ์	ฮูโตะฮ์	ฮูโตะฮ์	ฮูโตะฮ์
เขย่า	กอแจะ	กอแจะ	กอแจะ	กอแจะ	กอแจะ
คั่น	ปล่า	ต้อแบ	ต้อแบ	ต้อแบ	ต้อแบ
รัง	เป้อะ	บอดอ	บอดอ	บอดอ	บอดอ
ดำ	แจะ	มมากี	มมากี	มมากี	มมากี
ฯลฯ					

2. ทำรายการคำที่ใช้แทนหน่วยอรรถแต่ละหน่วยอรรถ

หลังจากที่แสดงข้อมูลคำศัพท์ที่ได้ทั้งหมดลงในตารางแสดงข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำรายการคำที่ใช้แทนแต่ละหน่วยอรรถเพื่อดูว่าแต่ละหน่วยอรรถมีคำอะไรแทนบ้าง

ตัวอย่างที่ 1 : หน่วยอรรถที่ 30 กระเถิบ

- แกชะอะ	- เหยิบ
	- หยิบ
	- ก้อหยิบ
	- ชยิบ
	- ถอด
	- ก้อถอด

ตัวอย่างที่ 2 : หน่วยอรรถที่ 33 จันทรปราดา

- บลล ชฆานอ	- เดือนเป็นจันทร
- ชฆานอ บลล	- เดือนจับกัน
- บลล ชาเกะ	- ราหุอมจันทร
- บลล ฮ้าเกะ	

* คำศัพท์นั้นแปลว่า "คั่น" ซึ่งมีความหมายไม่ตรงกับหน่วยอรรถ ถือว่าตอบผิด

3. วิเคราะห์ศัพท์

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ของทั้ง 3 ภาษา ที่รวบรวมมาจากแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยพบว่าหน่วยย่อยแต่ละหน่วยย่อยอาจมีคำที่ใช้แทนในภาษาที่ศึกษามีจำนวนตั้งแต่ 3-9 คำ นอกจากนี้ยังพบว่าคำบางคำที่ใช้แทนหน่วยย่อยเดียวกันนั้น บางกรณีมีเสียงแตกต่างกันทั้งคำ (หรือบางพยางค์ในบางกรณี) ซึ่งจัดแยกเป็นคณะศัพท์ได้ แต่มีคำบางคำที่มีความคล้ายคลึงกันทางเสียงมากกว่าคืออาจจะคล้ายคลึงกันทางด้านเสียงพยัญชนะและ/หรือเสียงสระ ซึ่งสามารถจัดเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกันได้ หรือในบางกรณีอาจมีการแปรรูปทางด้านรูปคำหรือลำดับคำ ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ศัพท์เพื่อดูว่าหน่วยย่อยแต่ละหน่วยย่อย จะมีศัพท์ใช้แทนในภาษาที่กำลังศึกษาอยู่จำนวนกี่ศัพท์ และ ศัพท์ใดบ้างเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน จัดอยู่ในส่วนของภาษาไทยถิ่นทั้งภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปและภาษาไทยถิ่นตากใบ ผู้วิจัยได้เลือกเกณฑ์การวิเคราะห์ศัพท์ที่เหมาะสมจากงานวิจัยด้านภาษาศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้หลาย ๆ เรื่องที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ส่วนภาษามลายูถิ่นซึ่งยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษาการแปรศัพท์มาก่อน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาระบบเสียงของภาษานี้อย่างละเอียด เพื่อนำมากำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ศัพท์เฉพาะของภาษามลายูถิ่นขึ้น และนอกจากนั้นเมื่อได้รับข้อมูลจากแบบสอบถามทุกครั้ง ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลคำศัพท์ในเรื่องของการแปรศัพท์กับผู้เชี่ยวชาญทางภาษามลายูถิ่นรวมทั้งผู้ที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวันอีกหลายท่าน เพื่อให้การวิเคราะห์ศัพท์มีความถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด

วิเคราะห์ศัพท์จะเป็นประโยชน์ในแง่ของการช่วยไม่ให้ผู้วิจัยเกิดความยุ่งยากในการแสดงการกระจายศัพท์ในแผนที่ และช่วยไม่ให้ผู้อ่านยุ่งยากสับสนกับความหลากหลายของศัพท์แต่ละภาษา ซึ่งศัพท์บางศัพท์อาจปรากฏเพียง 1-2 จุดเก็บข้อมูล และแต่ละศัพท์ก็จะมี ความคล้ายคลึงกันอย่างมาก (ดูรายละเอียดเรื่อง "การวิเคราะห์ศัพท์" ในบทที่ 3)

4. การทำแผนที่

แผนที่ในงานวิจัยนี้ มี 3 ประเภท คือ

1) แผนที่แสดงการกระจายศัพท์ เป็นแผนที่ซึ่งใช้แสดงการกระจายศัพท์ของภาษาที่กำลังศึกษา ได้แก่ ภาษามลายูถิ่น ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และภาษาไทยถิ่นตากใบ หรือศัพท์เฉพาะถิ่น ของแต่ละหน่วยย่อย (ดูบทที่ 4)

2) แผนที่แสดงการตัดสินใจใช้ภาษาของตำบล เป็นแผนที่ซึ่งใช้แสดงผลการตัดสินใจใช้ภาษาของแต่ละตำบล ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น (ดูบทที่ 5)

3) แผนที่ภาษา เป็นแผนที่ซึ่งใช้แสดงบริเวณที่ใช้ภาษา หรือ "พื้นที่ภาษา" ของภาษาต่าง ๆ ที่ใช้พูดกัน ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส คือ ภาษามลายูถิ่น ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และภาษาไทยถิ่นตากใบ (ดูบทที่ 5)

รายงานผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยว่าในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส มีภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ 3 ภาษาและแต่ละภาษามีพื้นที่ภาษาอยู่ในบริเวณใดบ้าง